

Sivistysvaliokunta

Arenen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027

HE 75/2023 vp

- Arene suhtautuu kriittisesti hallituksen esitykseen jäädyttää opintotukilain mukaisen opintoraha sekä opintorahan huoltajakorotuksen indeksikorotukset vuosille 2024–2027.
- Opiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien leikkaaminen tulee heikentämään opiskelijoiden kykyä keskittyä täyspäiväisesti korkeakouluopintoihin. Opintotuen leikkaukset kohdistuvat erityisesti nuoriin, toisen asteen opinnoista korkeakouluihin siirtyviin opiskelijoihin.
- Tämän joukon kyky suorittaa opinnot mahdollisimman tehokkaasti on keskiössä, jos haluamme saavuttaa 50 % tason korkeakoulutettujen määrässä 25–34-vuotiaiden ikäluokassa edes vuoteen 2040 mennessä.
- On tärkeää myös muistaa, että lakimuutoksessa esitetty asumistuen indeksijäädytys vuosille 2024–2027 kohdistuu myös opiskelijoihin, jolloin opiskelijoiden etuuksiin kohdistuu useampi samanaikainen leikkaus.
- Monta korkeakoulukaupunkia vaivaa akuutti opiskelija-asuntopula, eikä tilannetta helpota hallituksen päätös leikata valtion asuntorahastosta maksettavaa erityisryhmien investointiavustusta. Asuntopula vaikuttaa opiskelijoiden vuokratasoon ja siten elinkustannuksiin.

Suomi on asettanut tavoitteeksi nostaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuutta nuorissa ikäluokissa 50 % vuoteen 2030 mennessä. Jo nykyisillä rahoituspäätöksillä tiedämme, että tavoitetta ei ole mahdollista saavuttaa edes vuoteen 2035 mennessä. Merkittävimmän esteen tavoitteen saavuttamiselle tekee korkeakoulujen perusrahoituksen jääminen jälkeen tavoitteista, mutta myös opintososiaalisilla etuuksilla on merkitystä nuorten aikuisten halukkuuteen hakeutua opiskelemaan korkeakoulututkintoa ja mahdollisuuksiin keskittyä opintojen suorittamiseen täyspäiväisesti.

Arene pitää lakiesitystä opiskelijoiden opintorahan ja opintoraha huoltajakorotuksen leikkaamisesta lyhytnäköisenä toimenä, joka vaikeuttaa entisestään tavoitetta nostaa nuorten koulutustasoa. Opintorahan indeksikorotusten jäädyttäminen osuu erityisesti toisen asteen tutkinnon suorittamisen jälkeen korkeakouluun siirtyviin nuoriin, koska tässä joukossa opintotuen käyttö on kaikkein yleisintä. Kansallisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta on pidetty keskeisenä, että korkeakouluopintoihin siirryttäisiin mahdollisimman nopeasti toisen asteen opintojen jälkeen. Jotta saavutamme asetetun tavoitetason, tulee toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksen päättävistä nuorista kahden kolmasosan jatkaa korkeakouluopinnoissa 2–3 vuoden kuluttua toisen asteen tutkinnon suorittamisen jälkeen. Opintotuen leikkaaminen näissä inflaatioluvuissa tulee vaikuttamaan merkittävästi

opintotuen reaaliseen tasoon ja siten nuorten valmiuteen siirtyä korkeakouluopintoihin heti toisen asteen opintojen jälkeen.

Opintorahan leikkaus yhdessä aikuiskoulutustuen leikkauksen kanssa voi vaikuttaa myös työuran aikana osaamistasoaan nostavien henkilöiden kykyyn nostaa koulutustasoaan. Esimerkiksi sairaanhoitajaksi opiskelevat lähihoitajat ovat käyttäneet aikuiskoulutustukea hyödyksi opintojen aikaiseen toimeentuloon. Jo nyt alhainen opintotuki on ollut este niiden henkilöiden kouluttautumiselle, joilla ei ole ollut oikeutta aikuiskoulutustukeen. Aikuiskoulutustuen poistaminen ja opintotuen tason laskeminen tulee entisestään vaikeuttamaan pienipalkkaisten työntekijöiden mahdollisuuksia nostaa koulutustasoaan.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osalta on myös hyvä huomioida, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden nostamien opintolainojen määrä on kasvanut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Ammatillista tutkintoa suorittavien opintolainakanta on yli kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa olleen viime lukuvuonna lähes 400 miljoonaa euroa. Samaan aikaan myös lainaa nostavien opiskelijan keskimääräinen opintojen aikainen laina on noussut yli 10 000 euroon. Vahva velkaantuminen jo toisen asteen ammatillisten opintojen aikana vaikeuttaa entisestään siirtymistä korkeakouluopintoihin, kun korkeakouluopintoihin siirryttäessä monella opiskelija on jo ennestään opintolainaa yli 10 000 euroa.

Opintorahan ja opintorahan huoltajakorotuksen lisäksi hallituksen esityksessä esitetään asumistuen indeksijäädystä vuosille 2024–2027. Myös asumistuen indeksijäädytys osuu korkeakouluopiskelijoihin opintotukea koskevien jäädysten tavoin. Arene pitää kohtuuttomana, että samaan ryhmään kohdennetaan useita leikkauksia indeksijäädysten muodossa.

Opintososiaalisten etuuksien leikkaaminen vaikuttaa myös opiskelijoiden opintojen aikana tekemiin ratkaisuihin. Korkeakouluopiskelijoiden halukkuus esimerkiksi lähteä vaihto-opintoihin on laskenut merkittävästi viime vuosien aikana, jo ennen globaalia koronapandemiaa. Korkeakouluille asetettujen läpäisyn tehostamistavoitteiden lisäksi opintotukeen tehdyt heikennykset ovat vaikuttaneet merkittäväällä tavalla opiskelijoiden alttiuteen lähteä vaihto-opintoihin. Korkeakouluopiskelijoiden kansainvälistymisellä on merkittävä vaikutus koko suomalaiseen työelämään vaihtojen tuomien kontaktien, kokemusten ja osaamisen kautta.

Monessa korkeakoulukaupungissa on myös akuutti pula opiskelija-asunnosta. Hallitus on ohjelmassaan linjannut valtion asuntorahastosta maksettavien erityisryhmien investointiavustuksien leikkaamista 47 miljoonalla eurolla. Heikko opiskelija-asuntotarjonta vaikuttaa oleellisesti opiskelijoiden elinkustannuksiin ja tilanne on pahenemassa entisestään, kun korkeakoulut ovat kasvattamassa kansainvälisten opiskelijoiden määriä lähivuosina. Arene korostaakin, että korkeakoulukaupunkien opiskelija-asuntotarjonnan tilanne tulee myös huomioida etuusleikkauksia tehtäessä ja ryhtyä toimenpiteisiin, jolla riittävä opiskelija-asumisen tarjonta varmistetaan.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja